

คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Next Generation and Sustainable
Local Management

- ผศ.ดร.ชรินทร์ วะสีนนท์
- ผศ.สมบูรณ์ ชาวชายโขง
- ธวัชชัย คุณวงศ์

คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน Next Generation and Sustainable Local Management

- ผศ.ดร.ชนินทร์ วะสีนนท์¹
- ผศ.สมบุรณ์ ชาวชายโขง²
- ธวัชชัย คุณวงษ์³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลทำให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และวิเคราะห์แนวทางและองค์ประกอบของเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่จัดการและอยู่กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) และใช้กระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนเอง จากการลงพื้นที่ภาคสนาม และการจัดเวทีประชาคมผ่านการจัดการเรียนรู้ร่วมกันโดยกลุ่มประชากร คือ คนรุ่นใหม่ที่อยู่ในชุมชนเครือข่ายอินแปง และใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขปัจจัยที่มีผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย

1. เงื่อนไขปัจจัยระดับเป้าหมาย ประกอบด้วย การมีอยู่มีกิน สิ่งแวดล้อมสมดุล การมีรายได้ และ การมีชุมชนเข้มแข็ง

2. เงื่อนไขปัจจัยระดับกระบวนการ ประกอบด้วย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนรุ่นใหม่ ผู้นำเครือข่ายอินแปง และบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง การจัดการความรู้ การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และการจัดการทรัพยากร

3. เงื่อนไขปัจจัยระดับปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย

3.1 ระดับบุคคล คือ พฤติกรรมส่วนบุคคลเช่นชอบอิสระ มีความอดทน และเสียสละ มีฐานความรู้ดั้งเดิมและการเรียนรู้เพิ่มเติม การวางแผนการจัดการชีวิต การมีอุดมการณ์ความเชื่อที่มั่นคง การมีช่องทางสร้างรายได้ และมีการพึ่งตนเอง

3.2 ระดับครอบครัว คือ สภาพเงื่อนไขทางครอบครัว พฤติกรรมของพ่อแม่ และถิ่นที่อยู่ของครอบครัว

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

² คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ ผู้ประสานงานเครือข่ายอินแปง

3.3 ระดับชุมชนและเครือข่าย คือ การได้รับกำลังใจ การให้กำลังใจกัน การได้รับความช่วยเหลือ การพึ่งพาอาศัยกัน และความผูกพันต่อกัน

3.4 ระดับสังคม คือ สภาพทางสังคมที่เผชิญในอดีตจากการออกไปทำงานในเมือง และการตามกระแสสังคม

จากการวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้จะประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ฐานทรัพยากรที่เป็นทุนทางสังคม ส่วนที่ 2 สภาพทางสังคมวัฒนธรรม และส่วนที่ 3 การจัดการ ประกอบด้วย การจัดการ 3 ประเภท คือ การจัดการความรู้ การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และการจัดการทรัพยากร ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี สามารถสร้างเป็นสมการความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ทุนทางสังคม + สภาพสังคมวัฒนธรรม + การจัดการความรู้ + การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ + การจัดการทรัพยากร = ความเป็นอยู่ที่ดี

สามารถสรุปเป็นอักษรย่อได้ดังนี้ $2\ S\ C + K\ M + S\ M + R\ M = WB$

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the conditional factors that affected the new generation for being in local community, and 2) to analyze the directions and constituents of the conditional factors that made the new generation manage and live with sustainable community. The qualitative approach was employed. Data were collected by means of in-depth interview, participant observation and the community learning process through fieldwork and collaborative learning forum. Samples were the new generation participants who were at Inpang network. Descriptive were applied for data analysis.

The results of the study revealed that: The conditional factors that affected the new generation for being in local community consisted of 3 levels. They were target, process and input levels. This could be summarized as follows:

1. The conditional factor at target level comprised the well-being, balanced environment, income and community empowerment.

2. The conditional factor at process level comprised the mutual help of the new generation, the leaders of Inpang network, the involved outsiders, knowledge management, strategic management and resource management.

3. The conditional factor at input level consisted of 3 levels as follows: Personal level comprised the personal behaviors that preferred freedom, patience and sacrifice. This also consisted of traditional knowledge and additional learning. Life management planning, stable

ideal, income provision and self-reliance were provided. Family level comprised family conditional states, parent's behaviors and family location. Community and network level comprised gaining mutual inspiration, help, dependence and relationship. Social level comprised social conditions of working in big cities in the past and social situations. From the analysis of the conditional factors that made the new generation live in local community indicated 3 sectors. Sector 1 was resource base that could be social capital. Sector 2 was the socio-cultural conditions. Also, sector 3 was the management that consisted of 3 managements. They were knowledge management, strategic management and resource management. This could lead to the target of well-being conditions. The equations could be drawn as follows:

Social Capital + Socio-Cultural Conditions, Knowledge Management + Strategic Management + Resource Management = Well-Being

From the equation, it could be summarized as the abbreviations as follows : 2 S C + K M + S M + R M = WB

บทนำ

เครือข่ายอินแปงเกิดขึ้นมาจากการขยายแนวคิดความเชื่อของกลุ่มอินแปง โดยกลุ่มอินแปงได้ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ.2530 โดยการรวมกลุ่มชาวบ้านที่บ้านบัว ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงที่อพยพมาจากเมืองกวานากะแดง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเปลี่ยนชื่อมาจากกลุ่มกองทุนพันธุ์ไม้พื้นบ้าน ตามคำแนะนำของปราชญ์ชาวบ้านพ่ออาจารย์บัวศรี ศรีสูง ประธานชมรมอุ้มชูไทอีสาน ที่เห็นว่า ความหลากหลายของพืชพันธุ์ต่าง ๆ ของป่าภูพานในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ เหมือนกับว่า พระอินทร์ได้มาแปง (สร้าง) ไว้

การจัดการของกลุ่มอินแปงเริ่มด้วยการสร้างปัญญามาก่อนเงิน จากการปรับเปลี่ยนวิถีคิดเดิมที่มองทุกสิ่งเป็นมูลค่าแล้วทำลายทรัพยากรธรรมชาติแบบล้างผลาญกลายเป็นการเห็นคุณค่า จึงมีการร่วมกันรักษาทรัพยากรเหล่านั้นให้ดำรงคงอยู่โดยการจัดการร่วมกันของชุมชน และพัฒนาเครือข่ายจัดการร่วมกัน (เสรีพงศ์พิศ. 2542 : 1-6) ซึ่งในระยะต่อมา แนวคิดความเชื่อของกลุ่มอินแปงได้ขยายออกไปยังชุมชนอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง และในที่สุดกลายเป็นเครือข่ายอินแปงที่มีการจัดการตนเองอย่างอิสระ

จากปี พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2547 จากกลุ่มอินแปงได้ขยายเป็นเครือข่ายอินแปงเกิดเป็นความสัมพันธ์ของคนรอบป่าภูพานครอบคลุม 4 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร อุดรธานี กาฬสินธุ์ และจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 21 อำเภอ 83 ตำบล 890 หมู่บ้าน โดยความร่วมมือร่วมร้อยคน ร้อยใจ มีการติดต่อสื่อสาร สร้างความเข้าใจร่วมกันในการเข้ามาเป็นพี่น้องร่วมอุดมการณ์เดียวกัน แสดงบทบาทในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้บนฐานของทรัพยากร และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

แนวคิดในการจัดการตนเองของเครือข่ายอินแปง เริ่มต้นจากการนำพันธุ์ไม้พื้นบ้านที่หลากหลายมาปลูกไว้ในสวนของตนเอง เหมือนกับการยกป่าภูพานมาไว้สวน เป็นการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ซึ่งไม่ใช่เป็นการห้ามคนเข้าป่า แต่หัวใจอยู่ที่การสร้างแนวความคิดให้เห็นคุณค่าของป่าที่เป็นแหล่งสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย การมุ่งทำลายป่าก็ลดลง ชาวบ้านสามารถสร้างวิสาหกิจชุมชนได้จากการแปรรูปผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้จากป่าที่สร้างขึ้น และจากป่าธรรมชาติที่มีสภาพของการถูกทำลายลดลง กลายเป็นโอกาสในการสร้างเสริมวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์แบบครบวงจร เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำหมักเฒ่า ไวน์ น้ำปลาขม และปลาร้า เป็นต้น นอกจากนี้ เครือข่ายอินแปงได้มีการสร้างสถาบันการเงิน และสวัสดิการของชุมชนขึ้นเป็นการจัดการโดยสมาชิกของกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การจัดสวัสดิการอาชีพ ค่ารักษาพยาบาล และการให้ทุนการศึกษากับบุตรหลานของสมาชิก ตลอดจนมีการสร้างสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ในนามของมหาวิทยาลัยชีวิต โดยการสร้างแนวคิดการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไท สร้างความเป็นพี่น้องที่เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชีวิตให้เข้าใจด้วยความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (ชนินทร์ วัฒนศัพท์, 2549 : 1-2)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเครือข่ายอินแปงสามารถจัดการตนเองจนเป็นที่พึงพิงกันได้ เครือข่ายแล้ว แต่ก็เกิดข้อคำถาม และเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงสำหรับการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของเครือข่ายผ่านกาลเวลาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากการขาดผู้สืบทอดอุดมการณ์ความคิดความเชื่อสู่คนรุ่นหลังที่เป็นคนรุ่นใหม่ และได้เข้าสู่สังคมตามกระแสโลกาภิวัตน์จนขาดการเชื่อมต่อกับสังคมรุ่นพ่อแม่ ขาดความเข้าใจและเข้าใจไม่ถึงอุดมการณ์ความเชื่อของเครือข่ายอินแปงอย่างแท้จริง โดยที่เครือข่ายอินแปงได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้เช่นกัน เห็นได้จากการสนับสนุนให้เกิดกลุ่มเด็กฮักถิ่น โดยนำองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไปสอดแทรกเป็นบทเรียนของเด็กในระบบโรงเรียน พร้อมกับการสร้างความตระหนักให้เกิดความรักท้องถิ่นของตนเอง แต่กระนั้นก็ตาม การสืบทอดแนวคิดความเชื่อของเครือข่ายอินแปงโดยกิจกรรมกลุ่มเด็กฮักถิ่นก็ไม่สามารถทำให้คนรุ่นใหม่ดำรงตนอยู่ในชุมชนได้อย่างมีนัยสำคัญ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยและผู้สนับสนุนเห็นความจำเป็นในการทำการศึกษาค้นคว้าประกอบของเงื่อนไขปัจจัยที่คนรุ่นใหม่จะคืนสู่ชุมชน สามารถจัดการชุมชนท้องถิ่นและดำรงอยู่ในชุมชนได้อย่างมีศักดิ์ศรี รวมถึงการมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” มีวัตถุประสงค์หลัก คือการสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้สามารถจัดการและอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน และมีวัตถุประสงค์รองปี (2551) เพื่อศึกษาเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลทำให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่ในชุมชนท้องถิ่น และเพื่อวิเคราะห์แนวทางและองค์ประกอบของเงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่จัดการและอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน จากนั้นจึงทำการประเมินผลการจัดการและอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ในปีที่ 3 ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และใช้กระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนเอง จากการจัดเวทีประชาคมผ่านการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชากร ได้แก่ คนรุ่นใหม่ที่อยู่ในเครือข่ายอินแปงโดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเบื้องต้น จากการที่หัวหน้าโครงการวิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไกและกระบวนการจัดการตนเอง พบว่า ในอนาคตของเครือข่ายอินแปงมีโอกาสประสบกับปัญหาความยั่งยืนของเครือข่าย เนื่องจากขาดคนสืบทอดแนวคิดความเชื่อในการดำรงตนอยู่กับเครือข่าย หลังจากหมดยุคของผู้นำเครือข่ายในรุ่นปัจจุบัน ประกอบกับผู้นำเครือข่ายอินแปงได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้นี้เช่นกัน ดังนั้น ในฐานะนักวิจัยเพื่อชุมชน จึงมีความเห็นว่าควรทำการศึกษาต่อยอดจากวิทยานิพนธ์ และเป็นการสนองตอบต่อความต้องการความยั่งยืนของเครือข่ายอินแปงเอง ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายอินแปง เพื่อนำไปสู่การจำแนกแจกแจงให้ความหมายของคนรุ่นใหม่สำหรับการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

2. การประสานผู้นำเครือข่าย โดยการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ได้รับข้อมูลพื้นฐานของคนรุ่นใหม่เกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ และการประกอบกิจกรรมกับเครือข่ายเป็นข้อมูลเบื้องต้น

3. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยเฉพาะข้อมูลที่เครือข่ายอินแปงได้จัดเก็บรวบรวมไว้ และสอบถามผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเฉพาะคนที่เข้าใจบริบทของเครือข่ายอย่างชัดเจน ผู้วิจัยได้พบกับบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลในฐานะของคนรุ่นใหม่ และเป็นผู้แสดงบทบาทในฐานะผู้ประสานงานเครือข่ายอินแปงได้อย่างดี คือ คุณธณิ กิมไชยยัง (ก้อง) จึงเชิญเป็นผู้ร่วมงานทำหน้าที่ประสานงานในการจัดเก็บข้อมูลรอบต่อ ๆ ไป ซึ่งเป็นการนำคนในเข้มาร่วมศึกษาร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวางแผนการจัดเก็บข้อมูล จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ได้นำมาประมวลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเก็บข้อมูลจากคนรุ่นใหม่ โดยแบ่งโซนพื้นที่ในการเดินทางไปยังพื้นที่ถิ่นที่อยู่ของคนรุ่นใหม่ที่ให้ข้อมูล

5. การเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และทำการสำรวจในเชิงพื้นที่ของคนรุ่นใหม่ที่ได้ทำการพัฒนาไว้ รวมถึงผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมกรณีที่คนรุ่นใหม่มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

6. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการนำไปสู่การคืนให้คนรุ่นใหม่ได้วิพากษ์ต่อไป

7. การจัดเวทีคืนความรู้ เป็นเครื่องมือแนวทางให้คนรุ่นใหม่ในเครือข่ายอินแปงได้มีการวิพากษ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงมากที่สุด

8. การประมวลผลข้อมูลที่ได้จากเวทีชุมชน สรุปและจัดทำแบบจำลองที่ใช้กับคนรุ่นใหม่ที่สามารถอยู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน เพื่อนำไปใช้ในปีต่อไป

ผลที่ได้จากการดำเนินงาน

หลังจากที่ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและกระบวนการตามวิธีการวิจัยที่กำหนด ได้ผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

แนวคิดของพ่อเล็ก กุดวงศ์แก้ว (เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้, 18 ตุลาคม 2552) ประชาชนชาวบ้านได้ให้แนวทางในการดำรงตนอยู่กับท้องถิ่น ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรของตนเอง การมีเป้าหมายชีวิต พยายามหาทางออกให้กับตนเองและครอบครัว การเรียนรู้ตนเอง ครอบครัวเรียนรู้ การห้ามคิด และห้ามคร่ำครวญ และการช่วยกันกระตุ้นให้ตื่น ต้องเชื่อมั่นตนเอง เป็นคนนำสมัย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เงื่อนไขปัจจัยที่มีผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย เงื่อนไขปัจจัย 3 ระดับ ได้แก่ เงื่อนไขปัจจัยระดับเป้าหมาย เงื่อนไขปัจจัยระดับกระบวนการ และเงื่อนไขปัจจัยระดับปัจจัยนำเข้า

1. เงื่อนไขปัจจัยระดับเป้าหมาย ประกอบด้วย เงื่อนไขการมีอยู่มีกิน การมีสิ่งแวดล้อมสมดุล การมีรายได้ และการมีชุมชนเข้มแข็ง

2. เงื่อนไขปัจจัยระดับกระบวนการ ประกอบด้วย

2.1 การช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือในลักษณะการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนรุ่นใหม่ การช่วยเหลือจากผู้นำเครือข่ายอินแปง และจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการ และส่วนราชการต่าง ๆ

2.2 การจัดการความรู้ คนรุ่นใหม่ต้องมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ประเด็นสำคัญของการจัดกิจกรรมร่วมกัน คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากการนำองค์ความรู้ของเครือข่ายอินแปงมาใช้

2.3 การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ในระดับบุคคล จนถึงระดับกลุ่ม เริ่มต้นจากการพิจารณาสถานะที่เป็นอยู่ว่าตนเองมีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไร จากนั้นจึงทำการกำหนดภาพที่ตนเองต้องการเป็นในอนาคต พร้อมทั้งวางแผนชีวิตต่อไปว่าตนเองต้องทำอะไรจึงจะบรรลุตามภาพที่วางไว้นั้น

2.4. การจัดการทรัพยากร คนรุ่นใหม่ต้องได้รับโอกาสในการจัดการทรัพยากรของตนเองและครอบครัว เป็นการสร้างความมั่นใจว่ามีการจัดการตนเองและครอบครัว และเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ในอนาคต

3. เงื่อนไขปัจจัยระดับปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 4 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชนและเครือข่าย และระดับสังคม

3.1 ระดับบุคคล ประกอบด้วย พฤติกรรมส่วนบุคคล ขอบอิสระ มีความอดทนสูง มีความเสียสละ มีฐานความรู้ดั้งเดิมทางการเกษตร และการเรียนรู้เพิ่มเติมสำหรับการจัดการชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น มีการวางแผนจัดการชีวิต มีอุดมการณ์ความเชื่อที่มั่นคง มีช่องทางการสร้างรายได้จากทรัพยากรของตนเองและจากเครือข่าย และมีการพึ่งตนเองได้

3.2 ระดับครอบครัว ประกอบด้วย สภาพเงื่อนไขทางครอบครัวมีฐานะทางครอบครัวเพียงพอ การกำกับดูแลของพ่อแม่ และแนวความคิดของคู่ครอง พฤติกรรมของพ่อแม่ และถิ่นที่อยู่ของครอบครัวก็เป็นรากฐานของทางเลือกในการจัดการชีวิตของคนรุ่นใหม่

4. ระดับชุมชนและเครือข่าย ประกอบด้วย การได้รับกำลังใจจากผู้นำเครือข่าย การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนสนับสนุน การพึ่งพาอาศัยกัน และ ความผูกพันต่อกัน

5. ระดับสังคม ประกอบด้วย สภาพทางสังคมที่เผชิญในอดีตจากการออกไปทำงานในเมือง และการตามกระแสสังคม

สามารถแสดงเงื่อนไขปัจจัยระดับเป้าหมาย เงื่อนไขปัจจัยระดับกระบวนการ และเงื่อนไขปัจจัยระดับปัจจัยนำเข้า ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เงื่อนไขปัจจัยระดับเป้าหมาย เงื่อนไขปัจจัยระดับกระบวนการ และเงื่อนไขปัจจัยระดับปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า	ปัจจัยกระบวนการ	ปัจจัยเป้าหมาย
- ทรัพยากร	- การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- การมีอยู่ มีกิน
- ความรู้ ความเชื่อ ฐานคิด	- การจัดการความรู้	- สิ่งแวดล้อมสมดุล
- เงินสนับสนุน	- การจัดการเชิงยุทธศาสตร์	- การมีรายได้
- สภาพทางสังคม	- การจัดการทรัพยากร	- ชุมชนเข้มแข็ง

กล่าวโดยสรุป เงื่อนไขปัจจัยที่ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ 1 ฐานทรัพยากร (Resource based) ที่เป็นทุนทางสังคม (Social capital) ซึ่งหมายรวมถึงองค์ความรู้ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ความรู้ ความเชื่อและฐานคิด

ส่วนที่ 2 สภาพทางสังคม และสภาพของชุมชนท้องถิ่นโดยเฉพาะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สภาพดังกล่าวรวมเรียกว่า สภาพทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-cultural) สภาพดังกล่าวเป็นอย่างไรย่อมส่งผลต่อคนรุ่นใหม่ที่จะอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้เช่นกัน

ส่วนที่ 3 การจัดการ (Management) ประกอบด้วย การจัดการ 3 ประเภท คือ

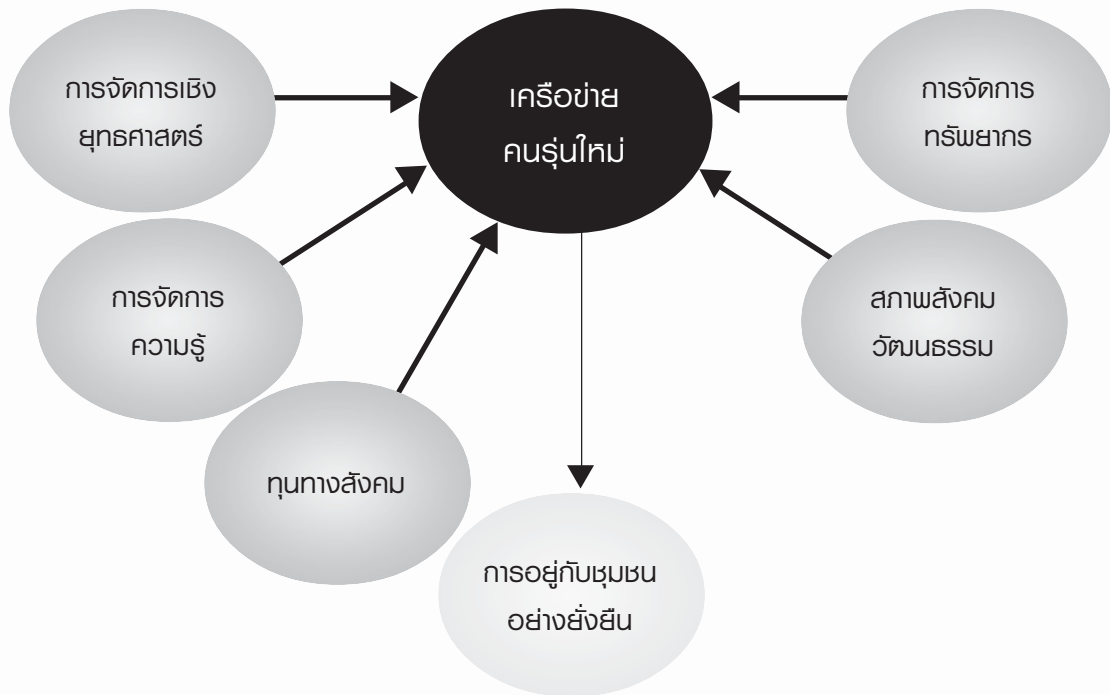
1. การจัดการความรู้ (Knowledge management)
2. การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic management)
3. การจัดการทรัพยากร (Resource management)

การที่คนรุ่นใหม่จะสามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ จะต้องมีความรู้ทุนทางสังคมที่พร้อมสนับสนุน และมีสภาพทางสังคมวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการสนับสนุนและผลักดันที่เพียงพอ รวมถึงมีการจัดการทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น(Well-being)ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนเครือข่าย และสังคมในภาพรวม จากการมีอยู่มีกิน มีรายได้ มีสิ่งแวดล้อมสมดุล และมีชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถอยู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสร้างเป็นสมการความสัมพันธ์ได้ดังนี้

Social Capital + Socio-Cultural + Knowledge Management + Strategic Management + Resource Management = Well-Being

จากสมการที่ได้ หากสร้างเป็นสมการเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันง่ายขึ้น สามารถสรุปเป็นอักษรย่อได้ดังนี้ $2\text{ SC} + \text{KM} + \text{SM} + \text{RM} = \text{WB}$

สำหรับการวิเคราะห์แนวทางและองค์ประกอบของเงื่อนไขปัจจัยทั้ง 3 ระดับ คือระดับเป้าหมาย ระดับกระบวนการ และระดับปัจจัยนำเข้า พบว่าการที่คนรุ่นใหม่จัดการและอยู่กับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนต้องมีพื้นฐานที่มั่นคงทั้งทางด้านจิตใจและทางกายภาพ พร้อมสำหรับการสร้างกระบวนการในการดำรงตนอยู่กับชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการความรู้ การจัดการเชิงยุทธศาสตร์ และการจัดการทรัพยากร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการมีอยู่มีกิน การมีสภาพแวดล้อมที่สมดุล และในที่สุดชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้

ดังนั้น ในการสร้างแบบจำลองในการสร้างคนรุ่นใหม่ให้อยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ จะต้องประกอบด้วย

1. การเตรียมคน เริ่มต้นจากการคัดคนรุ่นใหม่ ต้องมีความเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน และมีฐานทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรวิถีการที่มีความเป็นไปได้ คือ ผู้นำชุมชนเครือข่ายเป็นผู้คัดเลือกคนรุ่นใหม่ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนเครือข่าย โดยคัดเลือกจากสมาชิกคนรุ่นใหม่ที่มีฐานเกษตรเป็นพื้นฐาน และมีคุณลักษณะของความอดทน ขอบอิสระ และมีความเสียสละ

จากนั้นจึงทำการปรับกระบวนการคิด เนื่องจากคนรุ่นใหม่ได้เข้าไปสู่สังคมกระแสหลัก จนไม่พบว่ามีทางเลือกอื่นในการจัดการชีวิต โดยการสร้างกระบวนการในการปลูกฝังความคิดกระแสรอง ว่าสามารถนำมาใช้ในการจัดการชีวิตได้อย่างดีเช่นกัน

2. การสร้างความเชื่อมั่น จากการที่คนรุ่นใหม่ยังไม่มีหลักยึดตามแนวทางกระแสรองท้องถิ่นนิยม จึงต้องมีการสร้างกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากผู้นำในชุมชนเครือข่ายและภายนอก เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้นำที่ได้ผ่านร้อนผ่านหนาวมาก่อน ซึ่งมีมากกว่าคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนรุ่นใหม่ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อันจะนำไปสู่การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในอนาคต นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ควรจะได้รับโอกาสในการรับความรู้เพิ่มเติม จากการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. การกำหนดทิศทางในการจัดการตนเอง โดยนำแนวทางการจัดการตามการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์มาใช้ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์สถานภาพของตนเองว่าอยู่ในสถานะใดมีความพร้อมมากน้อยเพียงใด อันจะนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ และประเด็นยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการจัดการชีวิต

4. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ หลังจากที่ได้มีการจัดทำแผนจัดการชีวิตแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติการจัดการทรัพยากรของตนเอง ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนเครือข่าย ในขั้นตอนนี้ ผู้นำชุมชนเครือข่ายหรือผู้เกี่ยวข้องต้องมีการติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติการ และต้องทำหน้าที่เยี่ยมเยียนฐานเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ เสมือนเป็นการให้กำลังใจต่อกัน

5. การที่คนรุ่นใหม่จะอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ต้องมีปัจจัยสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่สามารถดำรงตนอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ เช่น การมีกองทุนสนับสนุนการจัดการ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการจัดการความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1) การให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ โดยการยอมรับความมีศักยภาพของคนรุ่นใหม่ที่สามารถจัดการทุนทางสังคมของตนเอง ครอบครัว และชุมชนขึ้นมาได้ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคนรุ่นใหม่ ได้แก่ ครอบครัว และสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น ต้องเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้แสดงบทบาทในการจัดการตนเองจากพื้นฐานของตนเอง และต้องยอมรับความหลากหลายของคนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสในการเลือกทิศทางของตนเอง ตามแนวคิดเศรษฐกิจกระแสรองท้องถิ่นนิยม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

2) การให้กำลังใจกับคนรุ่นใหม่ จากคนรุ่นใหม่ด้วยตนเอง ครอบครัว สมาชิกในชุมชนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนเครือข่าย มีความจำเป็นต่อการดำรงตนอยู่ในชุมชนท้องถิ่นอย่างยิ่ง เนื่องจากกระแสความรุนแรงของแนวคิดเศรษฐกิจกระแสหลักผลักดันให้คล้อยตามได้โดยง่าย การดำรงอยู่ในชุมชนเครือข่ายของคนรุ่นใหม่จึงเป็นการทวนกระแสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นกำลังใจที่มีต่อกันจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยผู้เกี่ยวข้องต้องมีการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ ที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างหลากหลาย และทำให้

เกิดการเยี่ยมเยียนพบปะแลกเปลี่ยนพูดคุยต่อกัน อันเป็นแนวทางให้เกิดการให้กำลังใจต่อกันตามมา และกระบวนการดังกล่าวต้องมีความต่อเนื่องและยั่งยืนด้วย

3) คนรุ่นใหม่ต้องเชื่อมั่นและมั่นคงต่อการดำเนินการตามแนวทางกระแสรองท้องถิ่นนิยมที่เครือข่ายอินแปงใช้เป็นแนวทางในการจัดการชีวิตของสมาชิกในชุมชนเครือข่าย ว่าเป็นทางเลือกที่สามารถสร้างความมั่นคงในการหาอยู่หากินและสร้างรายได้เพื่อการสะสมทุนในอนาคตได้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวต้องมีเป้าหมายเพื่อการสร้างสวัสดิการสำหรับตนเอง ครอบครัว และชุมชนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ซึ่งหากคนรุ่นใหม่สามารถดำรงตนอยู่ในชุมชนท้องถิ่นได้ จะทำให้การดำรงอยู่ของแนวคิดของเครือข่ายอินแปงอยู่อย่างยั่งยืนตามไปด้วย

4) คนรุ่นใหม่ต้องอดทนและทุ่มเทต่อการสร้างฐานความมั่นคงทางด้านทรัพยากรของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันในการดำรงอยู่ในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เนื่องจากทรัพยากรได้ถูกทำลายไปอย่างมาก คนรุ่นใหม่จึงต้องฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรให้มีความพร้อมในการนำไปใช้แสวงหาประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

5) การที่คนรุ่นใหม่จะอยู่ในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนได้ ต้องสร้างกระบวนการสร้างแผนยุทธศาสตร์ชีวิต ให้เกิดความชัดเจนของทิศทางในการจัดการตนเองในอนาคต เพื่อไม่ให้คล้อยตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้โดยง่าย

6) วัฒนธรรมชุมชน เรื่องของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญในการดำรงตนในชุมชนท้องถิ่นของคนรุ่นใหม่ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องต้องตระหนักถึงความจำเป็นในการดำรงคงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

7) สถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกที่จะอยู่กับชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นสถาบันครอบครัวต้องปลูกฝังแนวคิดท้องถิ่นนิยมให้คนรุ่นใหม่มาตั้งแต่เด็ก และสร้างฐานทรัพยากรที่พร้อมสำหรับการใช้ในการจัดการทรัพยากรโดยอิสระ ไม่ใช่เกิดจากการสั่งการหรือการบังคับ

8) การมีช่องทางในการสร้างรายได้ของคนรุ่นใหม่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนท้องถิ่นต้องสร้างช่องทางในการแสวงหารายได้ให้กับคนรุ่นใหม่ เช่น การมีรายได้จากการทำงานให้เครือข่าย และการแสวงหาตลาดรองรับผลผลิตจากคนรุ่นใหม่ อันจะนำไปสู่การสร้างฐานความมั่นคงทางรายได้สำหรับการสะสมทุนต่อไป

9) การที่คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนได้ต้องมีกองทุนที่มีเม็ดเงินสนับสนุน เช่น การไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่ และการมีทุนเริ่มต้นในการจัดการทรัพยากรของตนเอง ดังนั้น ทุนที่เป็นเม็ดเงินก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่าเงื่อนไขปัจจัยอื่นเช่นกัน

10) การยืนยันยุทธศาสตร์แนวทางการคิดของเครือข่ายอินแปงที่ให้ความสำคัญกับการทำเกษตรแบบสำมะปี (แบบผสมผสาน) และการยกป่ามาไว้สวน เพื่อให้เกิดความมั่นคง สำหรับการอยู่หากิน เหลือแล้วขาย ได้ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้จากการร่วมกันทำวิสาหกิจของชุมชน และการสร้างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสวัสดิการคุ่มกันตามมา ดังนั้น จึงสามารถนำยุทธศาสตร์นี้ไปเป็นแบบอย่างสำหรับชุมชนอื่นได้ แต่ทั้งนี้ความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีการสืบทอดแนวคิดกับคนรุ่นใหม่ต่อไป ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชนินทร์ วะสินนท์. (2549). **การจัดการสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายอินแปง : กลไก กระบวนการจัดการตนเอง**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เล็ก กุดวงศ์แก้ว. ผู้นำเครือข่ายอินแปง. **เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้**. 18 ตุลาคม 2551.
- เสรี พงศ์พิศ. (2542). **อินแปง**. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

